

Rijksoverheid

IAO0504E

Dashboard aanpak COVID-19

2-5-2020

Dashboard COVID-19

Samenvatting – status 2 mei

Maximaal controleren		
	Capaciteiten toereikend?	Capaciteit is zorgelijk, maar trend is positief.
	Totaal aantal positief geteste mensen	40.236 (+445)
	IC-bedden bezet coronapatiënten	708 (-27) <i>(waarvan 680 in Nederland)</i>
	Aantal personen overleden	4.987 (+94)
Beschikbaarheid zorgpersoneel		
Beschikbaarheid hulpmiddelen		
Testcapaciteit		

Zorg voor kwetsbare personen		
	Beperken fysieke en sociale contacten	Ziekteverzuim hoog, maar daalt
	Voldoende opvang kwetsbare personen	Voldoende capaciteit
	Adviseren maatregelen personeel en mensen buiten ziekenhuis	
	Oproepen om naar elkaar om te zien, zeker naar kwetsbare mensen	

Continuïteit vitale processen en samenleving		
	Status continuïteit vitale processen	Personeel en middelen beschikbaar waardoor primaire proces goed kan functioneren.
	Status continuïteit cruciale processen	Personeel en middelen beschikbaar waardoor primaire proces goed kan functioneren.

Duiding sociaaleconomische situatie		
	Ontwikkelingen economie	Concrete cijfers zijn nog schaars, maar de beschikbare indicatoren duiden op een sterke krimp. De kans op een snel herstel (V-vormig) lijkt kleiner geworden. Dit komt mede omdat de verwachting is (o.a. van IMF, EC) dat de wereldhandel zwaar geraakt zal worden (>-10%), en niet in een jaar zal herstellen. Ook zijn er zorgen dat het virus herhaaldelijk de kop op kan steken na de eerste uitbraak
	Ontwikkelingen arbeidsmarkt	De arbeidsmarkt reageert vertraagd: er zijn geen grote effecten in maart, maar er wordt een grote dip verwacht in april , afgaande op het aantal ww-aanvragen. Personen met een zwakke arbeidsmarktpositie, o.a. flexers en bepaalde zzp'ers, zullen de grootste klappen vangen.
	Voortgang sociaaleconomische maatregelen	Er wordt flink gebruik gemaakt van het noodpakket.
	Effecten maatregelen	Een voorzichtige conclusie is dat de noodmaatregelen het tempo van economische verslechtering doen afvlakken .

Caribische delen van het Koninkrijk	BES	CAS
Maximaal controleren		
Continuïteit vitale processen en samenleving		
Zorg voor kwetsbare personen		
Financieel/economisch		
Bijstandsverzoeken		

Legenda	
	Toereikend
	Aandachtspunt
	Zorgwekkend

Dashboard COVID-19

Samenvatting – status 2 mei

Maatschappelijke effecten		
Draagvlak voor aanpak/maatregelen	- Risico op toenemend gevoel ongelijkheid t.a.v. financiële steun en beschermingsmiddelen. Zorgen over effectiviteit, betrouwbaarheid en anonimiteit apps. Onrust wordt verder gevoeld indien (het gevoel heerst dat) steun ongelijk wordt ontvangen, of door onvoldoende draagvlak voor afgezwakte maatregelen. - Continue druk op geloofwaardigheid van overheid, experts en maatregelen. Uit onderzoek blijkt dat 76% van de mensen de kabinetsmaatregelen steunt, waar dit vijf weken geleden 81% bedroeg. Over specifieke maatregelen zijn de meningen meer verdeeld.	
Naleving	- Maatregelen worden over algemeen breed nageleefd, maar vergeleken met een paar weken geleden lijken burgers het minder nauw te nemen met maatregelen. Boa's stellen dat het moeilijker wordt om te handhaven. - Voor de geloofwaardigheid van en draagvlak voor het beleid is het cruciaal dat toezichthouders in de publieke ruimte zich ook houden aan de overheidsmaatregelen (geen handen schudden én 1,5 meter).	
Handhaafbaarheid	Er zijn voldoende bevoegdheden om te handhaven. Echter, door de langere duur van maatregelen kan, bij afname bereidheid tot opvolging, meer druk komen op handhaving.	
Signalen van maatschappelijke onrust /openbare-ordeproblemen	- Aanhoudend tekort aan beschermingsmiddelen (PBM) in frontlinie-beroepen leidt tot steeds meer kritiek; discussie heerst of er voldoende PBM zijn als deze verplicht worden bij contactberoepen, OV. - Geen versoepeling verpleeg- en bejaardenhuizen doet extra beroep op mentale weerbaarheid van kwetsbare groepen, bewoners.	
Impact van maatregelen op de samenleving	- Economische steunmaatregelen nemen in belang toe (wie krijgt wel steun, wie niet, hoe lang, hoe veel). Horeca en cultuursector voelen zich hierin achtergesteld. - Mogelijk afname van draagvlak als Nederland wel steun geeft aan andere landen, Schiphol, of grotere bedrijven zoals KLM, en minder aan MKB. - Wankel evenwicht verlengen maatregelen of juist versoepelen: risico op groeiende ontevredenheid samenleving en afname draagvlak versus situatie waarin burgers grenzen van maatregelen verder gaan opzoeken bij te grote versoepeling.	
Neveneffecten van de maatregelen	- Aanhoudende zorgen over diverse schaduwcrises (economie, zorg, onderwijs) - Het drukkend effect op criminaliteit van Corona lijkt voorbij – bijna weer gewone getallen	

Internationaal	Maatregelen	Exit-strategie
België	Maatregelen tot 4 mei. In veel opzichten vergelijkbaar met Nederlandse, maar wel strikter en dwingender.	Afschaling per 16 april (bouwmarkten; tuincentra; bezoek verpleeghuizen). Exit in fasen per 4 mei. Voor elke nieuwe fase check op haalbaarheid. Progressief (toenemend afbouwend); evoluerend (aanpassend aan gezondheidssituatie); flexibel (zo nodig stap terug).
Duitsland	Maatregelen tot 11 mei. In veel opzichten vergelijkbaar met Nederlandse.	Afschaling sinds 20 april (non-foodwinkels; kappers; BO; VO). 30 april: kerken, speeltuinen, musea, galleries, dierentuinen. Plan eerste herstart onderwijs. Vanaf 4 mei grote non-foodwinkels; kappers; rest BO VO Mondkapje verplicht in OV; winkels; en als >1,5m niet kan, bijv. contactberoepen Evenementen verboden tot 1 sep (NB deelstaten bepalen) Zomervakantie: "reken niet op vakantie" Overige (oa grensmaatregelen) verlengd tot 11 mei
Frankrijk	Maatregelen tot 11 mei. Onvergelijkbaar met Nederlandse, want veel strikter en dwingender	Exit in fasen. Per 11 mei: thuisblijf-, huisbezoek, samenscholing versoepeld; verplaatsingen tot 100km van woonhuis toegestaan; positief getest: verplichte isolatie; non-food en markten open; kinderopvang, BO open; VVT-bezoek; kleine musea 18 mei: VO open (15/klas; maskers verplicht)
Denemarken	Maatregelen tot 10 mei. In veel opzichten vergelijkbaar met Nederlandse	Afschaling per 15 april (kinderopvang; BO) Per 20 april: contactberoepen. Overige (oa grensmaatr.) verlengd tot 11 mei Nog geen (echte) exitstrategie, afschaling obv opportuniteit. Testen belangrijk bij verdere exit
Zweden	Niet of nauwelijks overheidsmaatregelen, Veel vrijblijvende overheidsadviezen.	Overheid vertrouwt sterk op eigen verantwoordelijkheid burgers en bedrijven (zelfregulering). Wel groeiende nu dodental oploopt, i.h.b. in verpleeghuizen.
Zwitserland	Maatregelen zijn in veel opzichten vergelijkbaar met Nederlandse.	Exit in fasen per 27 april. Voor elke nieuwe fase check op haalbaarheid. Op deze wijze geleidelijke opening/hervatting: non-foodwinkels; BO; VO; musea; e.d. Ook versoepeling samenscholingsverbod verwacht.

Maximaal controleren

	Cijfers	Don 23 apr	Vr 24 apr	Zat 25 apr	Zon 26 apr	Ma 27 apr	Di 28 apr	Woe 29 apr	Don 30 apr	Vr 1 mei	Za 2 mei	Toelichting
	Capaciteiten toereikend?											- Prognose-cijfers genoemd in technische briefing 25 maart (NVIC) en Kamerdebat. - NVIC geeft in de media aan dat de grens van IC-capaciteit rond de 2500 zit in verband met beschikbaarheid zorg-personeel
	Totaal aantal positief geteste mensen	35.729 (+887)	36.535 (+806)	37.190 (+655)	37.845 (+655)	38.245 (+400)	38.416 (+171)	38.802 (+386)	39.316 (+514)	39.791 (+475)	40.236 (+445)	
	Ziekenhuisopname	10.158 (+137)	10.281 (+123)	10.381 (+100)	10.456 (+75)	10.521 (+65)	10.609 (+88)	10.685 (+76)	10.769 (+84)	10.854 (+85)	10.951 (+97)	
	Totaal aantal IC-bedden	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	
	IC-bedden niet bezet	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	Niet bekend	
	IC-bedden bezet coronapatiënten	1.008 (-42) (LCPS)	963 (-45) (LCPS)	959 (-4) (LCPS)	934 (-25) (LCPS)	905 (-29) (LCPS)	861 (-44) (LCPS)	804 (-57) (LCPS)	783 (-21) (LCPS)	735 (-48) (LCPS)	708 (-27) (LCPS)	
	IC-bedden bezet overige patiënten		388 (LCPS)	385 (LCPS)	395 (LCPS)	367 (LCPS)	399 (LCPS)	431 (LCPS)	432 (LCPS)	426 (LCPS)	418 (LCPS)	
	Huidige IC-capaciteit											Capaciteit is zorgelijk, maar voor de komende dagen toereikend.
	Aantal personen overleden	4.177 (+123)	4.289 (+425)	4.409 (+120)	4.475 (+66)	4.518 (+43)	4.566 (+48)	4.711 (+145)	4.795 (+84)	4.893 (+98)	4.987 (+94)	
	Aantal coronapatiënten ontslagen											

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 1: Beperken fysieke en sociale contacten

		Bron	3 apr	6 apr	8 apr	10 apr	14 apr	17 apr	20 apr	23 apr	24 apr	28 apr
	Verpleeghuizen (verdenking) besmetting											
	Verdenking van besmetting	EPD's	1839	2079	2434	2498	3024	3291	3578		3740	4024
	Bevestigde besmettingen op basis van test	EPD's	973	1211	1727	1975	2282	2733	3153		3429	3875
	Bevestigde besmettingen op basis van test	RIVM		2754	3215	3699	4092		5306	5867		6466
	Waarvan als overleden geregistreerd	RIVM					967		1427	1636		1859
	Aantal locaties met minimaal 1 bevestigde COVID-besmetting	RIVM					846		902	914		928
	% locaties met minimaal 1 bevestigde COVID-besmetting	RIVM								37%		37%

2-5-2020

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 1: Beperken fysieke en sociale contacten

	Bron	3 apr	6 apr	8 apr	10 apr	14 apr	20 apr	23 apr	28 apr
Gehandicaptenzorg (verdenking) besmetting									
Verdenking van besmetting	Databas e					600		799	
Bevestigde besmettingen op basis van test	Databas e					189		281	
Waarvan als overleden geregistreerd	RIVM					94	149	160	176
Bevestigde besmettingen op basis van test	RIVM					654	810	875	958
Aantal locaties met minimaal bevestigde COVID-besmetting	RIVM					260	260	274	287
% locaties met minimaal een bevestigde COVID-besmetting	RIVM					10%	10%	11%	11%

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 1: Beperken fysieke en sociale contacten – ontwikkeling ziektemeldingen

Ontwikkelingen ziektemeldingen	Week 9	Week 10	Week 11	Week 12	Week 13	Week 14	Week 15	Week 16
Resultaten VVT								
Ziekmeldingen	2,31%	2,97%	3,66%	4,01%	3,19%	2,64%	2,25%	1,82%
Betermeldingen	-2,24%	-2,68%	-2,67%	-3,05%	-3,19%	-2,94%	-2,42%	-1,97%
Saldo ziek en beter	0,07%	0,28%	0,99%	0,96%	0,00%	-0,29%	-0,16%	-0,15%
Resultaten GHZ								
Ziekmeldingen	2,15%	2,78%	3,60%	3,67%	2,41%	1,84%	1,30%	1,01%
Betermeldingen	-2,04%	-2,51%	-2,58%	-2,49%	-2,83%	-2,52%	-1,82%	-1,31%
Saldo ziek en beter	0,12%	0,26%	1,02%	1,18%	-0,42%	-0,67%	-0,51%	-0,31%
Resultaten ZKH								
Ziekmeldingen	2,59%	3,20%	4,20%	3,96%	2,52%	1,90%	1,66%	1,29%
Betermeldingen	-2,42%	-3,18%	-3,15%	-3,17%	-2,84%	-2,37%	-1,96%	-1,47%
Saldo Ziek en Beter	0,17%	0,02%	1,05%	0,79%	-0,32%	-0,47%	-0,30%	-0,19%
Resultaten GGZ								
Ziekmeldingen		3,44%	4,52%	3,87%	2,28%	1,40%		
Betermeldingen		-3,05%	-3,44%	-3,15%	-2,84%	-2,15%		
Saldo Ziek en Beter		0,39%	1,08%	0,72%	-0,56%	-0,75%		

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 2: Zorgen voor voldoende opvang van kwetsbare personen

	20 apr	23 apr
Capaciteit van niet-ziekenhuisbedden		
Totaal	7038	7540
Maximale opschaling	3832	3634
Vrij	1986	2858
Bezet	1220	1048
Opvang kwetsbare kinderen		
Inzicht in het aantal meldingen van huiselijk geweld en kindermishandeling		
Inzicht in het aantal gemeenten dat opvang geregeld heeft voor kwetsbare kinderen		

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 2: Zorgen voor voldoende opvang van kwetsbare personen

	Kwetsbare groepen in beeld	Bron	Week 17
	Mensen in huiselijk geweld situaties		
	Meldingen huiselijk geweld politie	NP	1178
	Doormelding Veilig Thuis door politie	NP	1207
	Opgelegde tijdelijke huisverboden	Gemeenten	61
	Mensen met bestaande psychische/sociale kwetsbaarheid en risico op ontregeling		
	Acute dwangopname	Gemeenten	165
	Contacten over suïcidaliteit	113	1874
	Suïcidepogingen gemeld bij de politie	NP	124
	Melding verward gedrag bij politie	NP	2096
	Mensen met bestaande psychische.sociale kwetsbaarheid zonder zorg en/of zonder dak/thuis		
	Melding overlast dakloos persoon	NP	556
	Meldingen verward gedrag/overlast		

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 2: Zorgen voor voldoende opvang van kwetsbare personen

	Kwetsbare groepen en voortgang maatregelen	Wie	Toelichting
	Dak en thuislozen	VWS	Gemeenten hebben vrijdag 27 maart jl. een richtlijn voor de opvang van dak- en thuisloze mensen ontvangen waarin staat waar de hulp en ondersteuning minimaal aan moet voldoen. De implementatie van de richtlijn verloopt over het algemeen goed. Er zijn al veel goede voorbeelden in het land zichtbaar.
	GGZ-cliënten	VWS	Richtlijnen zijn gemaakt en worden nog getoetst door het RIVM. Inzet om na Pasen de Richtlijnen definitief te verspreiden en te implementeren.
	Mantelzorgers	VWS	Richtlijnen zijn getoetst door het RIVM. Richtlijnen worden gereed gemaakt voor publicatie/zijn gepubliceerd.
	Mensen voor wie dagbesteding wegvalt	VWS	Richtlijnen zijn getoetst door het RIVM. Richtlijnen worden gereed gemaakt voor publicatie/zijn gepubliceerd.
	Kwetsbare jeugd	VWS/OCW/SZW/JenV	
	Kwetsbare jongeren	VWS/OCW/SZW/JenV	
	Prostituees	JenV/SZW/VWS	De uitvoering van de maatregelen verloopt volgens plan
	Mensen die afhankelijk zijn van rechtsbijstand	JenV	
	Slachtoffers van mensenhandel	Jenv	
	Mensen met verward gedrag/psychische stoornissen	JenV/VWS	
	Slachtoffers huiselijk geweld	JenV/VWS	
	Mensen die afhankelijk zijn van betalen met contant geld	Fin	
	Gedetineerden en forensische zorg	JenV	

Toelichting
De uitvoering van de maatregelen verloopt volgens plan De maatregelen hebben effect ...
De uitvoering van de maatregelen is vertraagd (door eventuele knelpunten) De maatregelen lijken onvoldoende effect te hebben ...
De uitvoering van de maatregelen loopt grote vertraging op De maatregelen hebben geen enkele effect ...

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 3: adviseren maatregelen voor personeel en mensen buiten het ziekenhuis

Stand 1 april 2020	Instructie PBM	Instructie tests	Vraag en aanbod in kaart brengen – op termijn
Algemeen			Richtlijnen en instructies zijn gereed.
Verpleeghuiszorg			
Gehandicaptenzorg			
Wijkverpleging/thuiszorg			
Jeugdzorg			
GGZ			
Overig			

Zorg voor kwetsbare personen

Actielijn 4: oproepen om naar elkaar om te zien, zeker naar kwetsbare mensen

Kwetsbare groepen	Standen
Dak- en thuislozen	Aanvullingen in week 15
Zelfstandig wonende gehandicapten	" " "
Mensen met psychische klachten	" " "
Mensen met geen of zeer laag inkomen	" " "
...	" " "

Continuïteit samenleving COVID-19 - Vitale en cruciale processen

Vitaal proces	Beschikbaarheid personeel	Benodigde middelen voor uitvoer proces
Landelijk transport en distributie elektriciteit (A)		
Regionale distributie elektriciteit (B)		
Gasproductie, landelijk transport en distributie gas (A)		
Regionale distributie gas (B)		
Olievoorziening (A)		
Internet en datadiensten (B)		
Internet-toegang en dataverkeer (B)		
Spraakdienst en SMS* (B)		
Interconnectiviteit (transactie-infrastructuur voor informatie uit basisregistraties) (B)		

Vitaal proces	Beschikbaarheid personeel	Benodigde middelen voor uitvoer proces
Plaats- en tijdsbepaling middels GNSS (B)		
Drinkwater-voorziening (A)		
Keren en beheren waterkwantiteit (A)		
Vlucht- en vliegtuigafhandeling (B)		
Scheepvaartafwikkeling (B)		
Vervoer van personen en goederen over (hoofd)spoorweginfrastructuur (B)		
Vervoer over (hoofd)wegen (B)		
Basisregistraties personen en organisaties (B)		
Elektronisch berichtenverkeer en informatieverstarring aan burgers (B)		

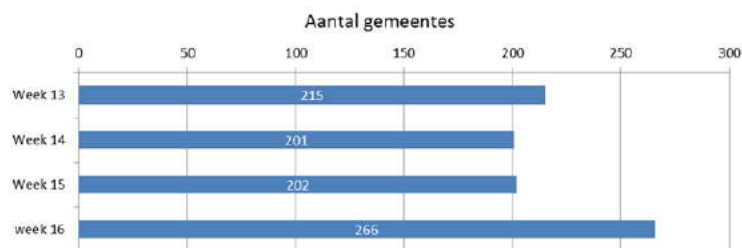
Vitaal proces	Beschikbaarheid personeel	Benodigde middelen voor uitvoer proces
Grootschalige productie/verwerking en/of opslag (petro)chemische stoffen (B)		
Opslag, productie en verwerking nucleair materiaal (A)		
Toonbankbetalingsverkeer (B)		
Massaal giraal betalingsverkeer (B)		
Hoogwaardig betalingsverkeer tussen banken (B)		
Effectenverkeer (B)		
Communicatie met en tussen hulpdiensten middels 112 en C2000 (B)		
Inzet politie (B)		
Inzet defensie (B)		
Identificatie en authenticatie van burgers en bedrijven (B)		

Cruciaal proces	Beschikbaarheid personeel	Benodigde middelen voor uitvoer proces
Zorg, Jeugdhulp en (Maatschappelijke) Ondersteuning		
Leraren en personeel benodigd op school		
Openbaar vervoer		
Voedselketen		
Transport van brandstoffen		
Inzamelen, transporteren en zuiveren van afvalwater		
Inzamelen, transporteren en verwerken van afvalstoffen		
Kinderopvang		
Media en communicatie		
Continuïteit hulpverleningsdiensten		
Noodzakelijke overheidsprocessen		

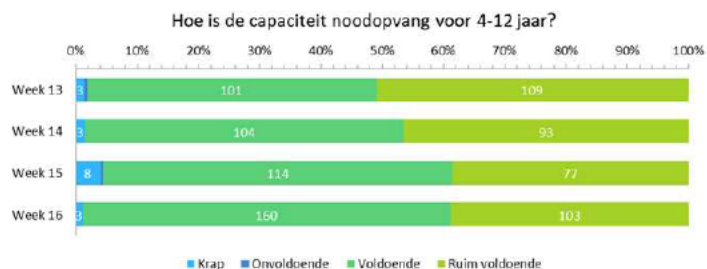

Continuïteit samenleving COVID-19 – Noodopvang onderwijsinstellingen

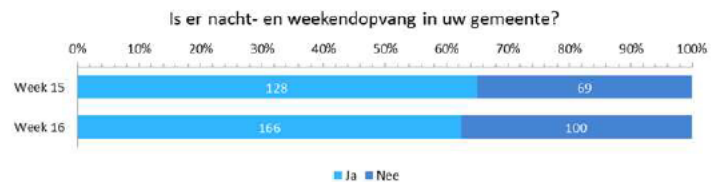
Aantal gemeenten met noodopvang

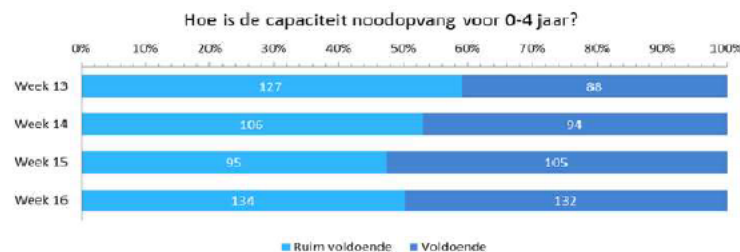
Capaciteit noodopvang 4-12 jaar

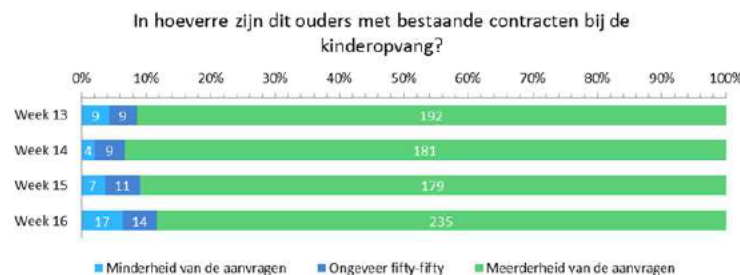
Is er ook vraag naar nacht- en weekendopvang?

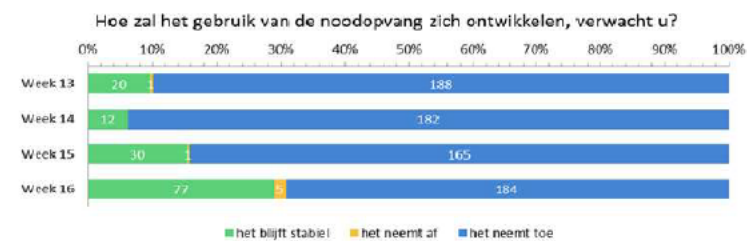
Capaciteit noodopvang voor 0-4 jaar

In hoeverre zijn dit ouders met bestaande contracten kinderopvang?

Hoe zal gebruik noodopvang zich ontwikkelen?

Belangrijkste cijfers (eerste realisaties)

- Het aantal **WW-aanvragen is na de piek in W13 (23 mrt – 29 mrt) gedaald**. Afgelopen week bedroeg het aantal WW-aanvragen nog maar de helft. Het aantal WW-aanvragen ligt nog wel hoger dan voor corona het geval was.
- Het **aantal WW-uitkeringen** is met name gestegen in de horeca en catering (+224%), bij uitzendbedrijven (+143%), in de cultuursector (+94%) en onder jongeren van 15-25 jaar (+185%).
- Het **consumentenvertrouwen en het producentenvertrouwen is nog nooit zo sterk gedaald** en historisch pessimistisch over de komende 12 maanden.
- Hoewel het aantal binnengekomen aanvragen voor de NOW afneemt, ligt **het gebruik van de verschillende regelingen hoog**. Zo zijn er ondertussen 150 duizend aanvragen voor de TOGS.
- **De eerste internationale cijfers voor het 1e kwartaal zijn binnen, en voorspellen niet veel goeds voor het 2e kwartaal**. Het negatieve effect van twee weken corona is zeer groot, en overtreft voor EU-landen al het effect van de financiële crash van 2008.

Kengetallen economie – Leading indicatoren

Indicatoren	Was	Huidig	Prognose	Toelichting
AEX-index	629 (19 feb) 460 (27 mrt) 504 (7 april)	522 op 30 april	Na een dal van 404 punten lijkt de AEX wat te herstellen. De markt lijkt een recessie al wat te hebben ingeprijsd	
Faillissementen (incl. eenmanszaken)	321 (feb '20) 326 (mrt) 47 (W13) 74 (W14) 97 (W15) 65 (W17)	112 (W17, 20-24 apr) 348 (afgelopen 4 weken)	Een stijging tov vorige week, maar vooralsnog geen duidelijk stijgende trend.	In de meeste branches is het aantal faillissementen toegenomen. De stijging in de industrie valt op. In deze branche gingen 12 bedrijven failliet. Dat is meer dan het gemiddelde van 5 uit de voorgaande weken. Tussen de aanvraag en het uitspreken van een faillissement kunnen enkele weken zitten. Bron: CBS.
Autoverkopen	116 dznd (2019K1)	103 dznd (2020K1)	Voor 2020K2 zal een sterke daling tonen	Het aantal autoverkopen is ten opzichte van vorig jaar met 11% gedaald. Bron: BOVAG
Inschrijvingen en opheffingen Kamer van Koophandel	Week 6 maart: 6086 inschrijvingen 2763 opheffingen	Week 17 april: 4272 inschrijvingen 2922 opheffingen	Inschrijvingen gaan dalen	Het aantal inschrijvingen per week zijn gedaald en de opheffingen iets gestegen ten opzichte van de tijd voor de crisis. (KvK)
Betalingsverkeer: pin-transacties	105 mln (W11) 105 mln (W12) 80 mln (W13) 80 mln (W14) 78 mln (W16)	Aantal pin-betalingen: 94 mln (W17)	Het wekelijkse aantal pintransacties lag 19% hoger dan in W16. De omzet via pinnen steeg met 20%.	Na een lichte daling de afgelopen 3 weken lag het aantal iDEAL-betalingen in webwinkels in W17 20% hoger dan in W16. Dit is 47% hoger dan in dezelfde periode vorig jaar, de omzet ligt bijna 50% hoger dan voor corona. Bron: BVN.
Elektriciteitsconsumptie		Het elektriciteitsverbruik is met omstreeks 20% gedaald tov de periode voor corona, en teruggevallen tot het niveau dat normaal in het weekend gebruikelijk is.		De afgelopen weken is het vrij constant. Dat kan een indicatie zijn dat de economische activiteit vooralsnog niet verder daalt. Van de daling in het elektriciteitsverbruik is twee derde door de coronamaatregelen. Bron: Tennet
Nog geen export/importcijfers, daarom Purchasing Managers Index (PMI) van de belangrijkste handelspartner	In maart: - Eurozone: 29,7 - Duitsland: 35,0 - VK: 36,0 - Frankrijk: 28,9 - VS: 40,9	In april: - Eurozone: 13,5 - Duitsland: 17,1 - VK: 12,9 - Frankrijk: 11,2 - VS: 27,4	Voor de 2 ^e maand op rij een forse daling van ruim 45% in de Eurozone.	De PMI meet de activiteiten van de inkoopmanagers en geldt als de eerste redelijk betrouwbare indicator voor de ontwikkeling van de economie. Een getal lager dan 50 duidt op krimp. Bron: IHS Markit

Kengetallen economie – Reguliere indicatoren

*Deze tabel is samengesteld uit de indicatoren die al beschikbaar zijn, of de komende 3 weken gepubliceerd worden.

Indicatoren	Was	Huidig	Prognose	Toelichting
Consumentenvertrouwen	-2 (feb) -2 (mrt)	-22 in april	Zal laag blijven, en mogelijk verder wegzakken (laagste punt ooit was in maart 2013 met -41)	Dit is de grootste daling ooit, maar niet de laagste stand ooit. Over de economische situatie in de komende 12 maanden is men nog nooit zo negatief geweest. Ook de koopbereidheid kreeg een flinke klap, maar ligt voorlopig nog boven de niveau's uit de Eurocrisis. (CBS)
Producentenvertrouwen	3,7 (feb '20) 0,2 (mrt '20)	-28,7 in april	Zal laag blijven	Dit is de grootste daling ooit. Voor het eerst na september 2014 hebben negatief gestemde ondernemers de overhand. Het gemiddelde van de afgelopen twintig jaar is 0,8. (CBS)
Aantal werkenden (x1000)	9 057 (feb)	9 040 (mrt)	Zal verder wegzakken	De daling met 17 duizend personen (0,2%) ten opzichte van februari is de grootste sinds 2014. Doordat tegelijkertijd personen zich terugtrokken van de arbeidsmarkt bleef de werkloosheid echter stabiel op 2,9% (CBS)
Bbp-groei (k-o-k)	K3 2019: 0,4% K4 2019: 0,4%	15 mei is de groei voor K1 2020 beschikbaar	Effect corona zal nog maar beperkt te zien zijn. Vooral voor K2 wordt een forse daling met 10-20% verwacht.	
Afzetprijzen industrie (j-o-j)	2,2% (jan) 0,9% (feb)	30 april is de groei voor maart beschikbaar		
Dagproductie industrie (j-o-j)	0,9% (jan) -1,3% (feb)	8 mei is de productie van maart bekend	Gaat dalen	
Uitvoer (j-o-j)	3,9 (jan) 3,3% (feb)	15 mei is het cijfer voor maart bekend	Gaat dalen	

Liquiditeitsproblemen voor een groeiende groep ondernemers

Financiering (cijfers NvB, Belastingdienst)

Maatregelen	Totale aantallen	Totaal bedragen	Prognose
Uitstel aflossing bij banken	103.000 (24 april)	2,7 miljard euro (24 april)	Zal toenemen
Meer kredietruimte bij banken	8000 bedrijven (24 april)	4,3 miljard (24 april)	Zal toenemen
Aanvragen belastinguitstel bij Belastingdienst	55.500 ondernemers	€ 1,9 miljard (24 april)	De inschatting is dat mogelijk enkele honderdduizenden ondernemingen hiervan gebruik zullen gaan maken

Actuele onderzoeken (I) – stevige economische krimp verwacht

- Verschillende instanties hebben ramingen gegeven voor de economische groei. De omvang loopt uiteen, **maar er is consensus dat de Nederlandse economie een stevige krimp staat te wachten in 2020.**
- **Het CPB** publiceerde in maart 4 scenario's. De economie krimpt in 2020 met 1,2% tot 7,7% in het zwaarste scenario.
- **Het IMF** (april 2020) verwacht dat de NLse economie in 2020 circa 7,5% zal krimpen.
- De economische bureaus van **de Rabobank en ING** gaan ook uit van een forse krimp. ING verwacht een krimp van 6 tot 8 procent als het virus snel onder controle komt (wat zeer onzeker is). Rabobank verwacht in hun basisscenario een krimp van 5%.

Actuele onderzoeken (II) – eerste uitingen stevige krimp

- **Het [Nibud](#)** onderzocht de inkomensterugval. **Bijna 20% van de Nederlanders ervaarde in maart een inkomensterugval als gevolg van de coronacrisis.** 21% verwacht die ook in april. Onder hen zijn met name jongeren, zelfstandigen en flexwerkers.
- **Dekkingsgraad van pensioenfondsen** is in maart verder gedaald naar 89,6%. In februari was de dekking nog 96%. Bron: DNB ([link](#)) (29 april)
- **Bezettingsgraad van de industrie** in april laagste ooit gemeten (74,2%). Dat is iets lager dan de bezettingsgraad in april 2009 (74,4%) en ruim lager dan de bezettingsgraad in januari 2020 (82,7%). De productiedaling in de dienstensector was groter: -15,2% (van 78,3% naar 66,4%) Bron: CBS ([link](#)) (29 april)
- **Omzet detailhandel** is in maart gedaald met 0,4% t.o.v. februari. Dit is een samengesteld effect van een omzetsdaling in de non-food detailhandel (-0,4%) en een omzetsijging in de voedingsmiddelendetailhandel (+7,8%). Bron: CBS ([link](#)) (30 april)
- **Vraag naar leningen** nam toe in het eerste kwartaal. De verwachting is dat dit doorzet in het tweede kwartaal. Bron: DNB ([link](#)) (28 april)
- **Omzetsdalingen** van meer dan 20% traden in april op bij circa 2/3 van de branches. Bron: VNO-NCW ([link](#)) (25 april)

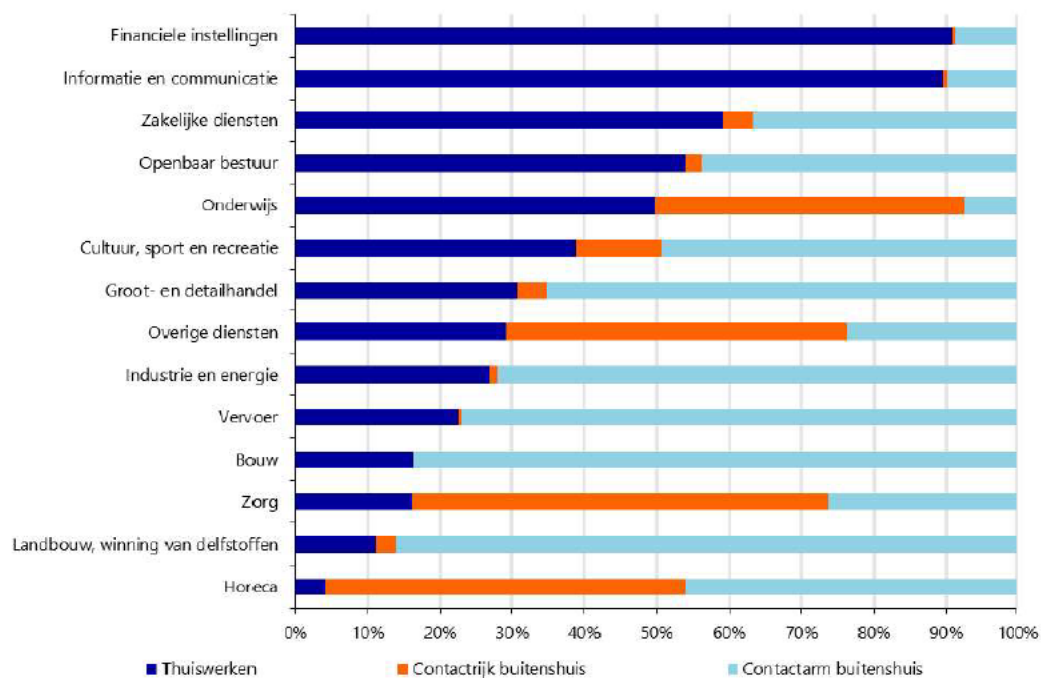
Actuele onderzoeken (III) - Forse klapt verwacht in diverse sectoren; o.a. landbouw, horeca, dienstensector (incl. verhuur) en cultuur

2020	CEP	CPB-scenario			
		1	2	3	4
Toegevoegde waarde (%)					
A-U Alle economische activiteiten (BBP)	1,4	-1,2	-5,0	-7,7	-7,3
		Mutatie t.o.v. CEP, sectorraming Panteia			
A-U Alle economische activiteiten	1,4	-2,6	-6,4	-9,1	-8,7
A landbouw, bosbouw en visserij	0,9	-5,3	-9,7	-14,6	-16,1
B delfstoffenwinning	-11,6	-1,1	-0,6	-0,6	0
C industrie	1,4	-4,7	-7,8	-11,7	-13,3
D-E nutsbedrijven	-0,2	-0,1	-0,8	-0,8	-4,2
F bouw	-2,3	0	-1,4	-3,8	-3,5
G-I handel, vervoer en horeca	1,9	-5	-12,9	-16,6	-14,7
J informatie en communicatie	3,1	0	0	-0,5	-3,2
K financiële dienstverlening	-1,6	-0,3	-1,1	-7,3	-8,8
L verhuur en handel van onroerend goed	2,3	0	-2,8	-5,4	-5,2
M-N zakelijke diensten	1,9	-4	-11,7	-15	-13
O-P overheid	1,1	0	0	0	0
Q zorg	3,7	-1,4	2,1	2,4	3,4
R-U cultuur, recreatie en overige diensten	1,7	-13	-31,4	-33,4	-27,8

Bron: Panteia/CPB

Actuele onderzoeken (IV) – Bijna 85% van de banen kan op 1,5 m afstand

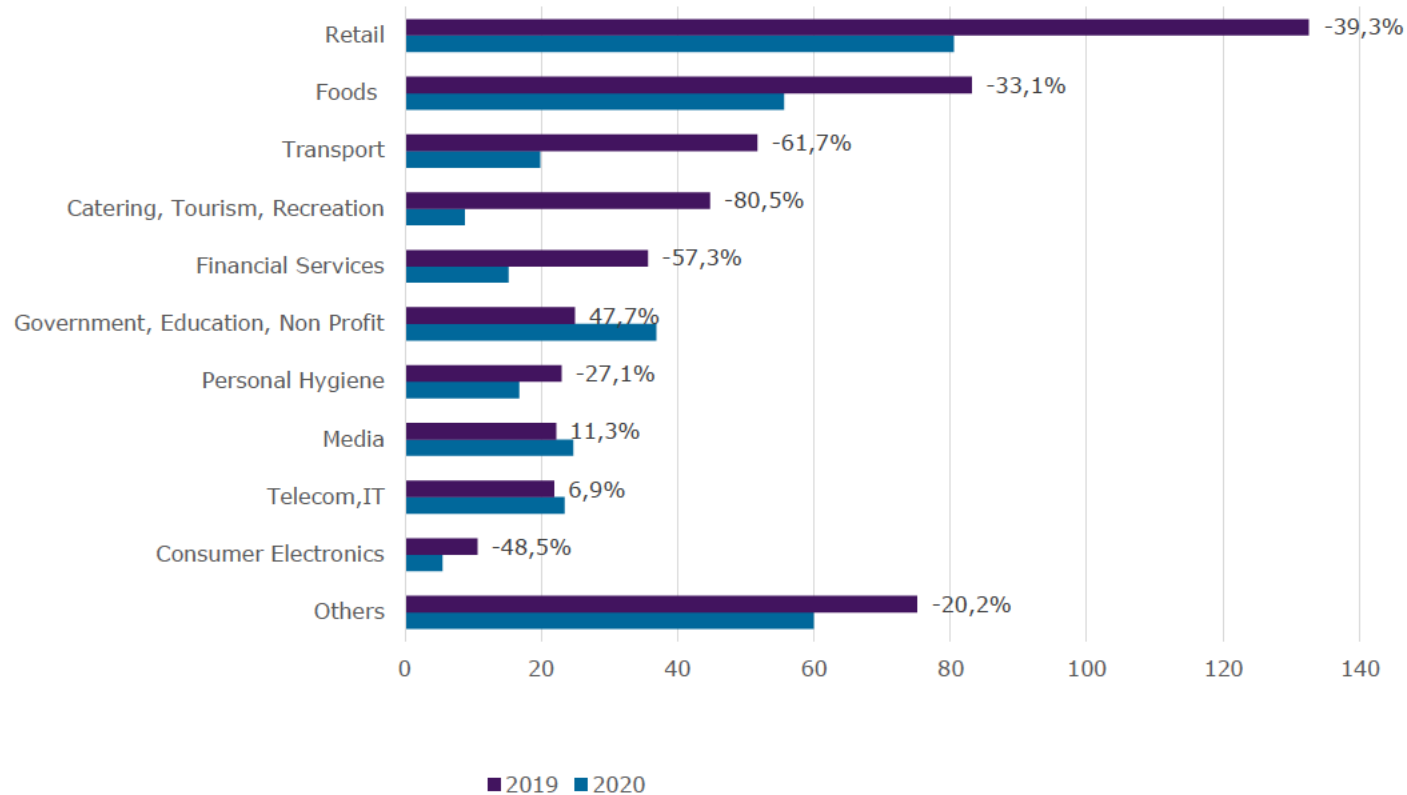
- Rabobank heeft een inschatting gemaakt van het aandeel van de banen in Nederland dat thuis of op minstens anderhalve meter afstand kan worden uitgeoefend.
- Bijna 90% van de economische activiteit in Nederland kan met ten minste 1,5m afstand tot anderen plaatsvinden, waarvan 43%-punt geheel thuis.
- Voor de horeca, zorg en overige dienstverlening (zoals de kappersbranche) is dit problematisch.
- Het percentage banen is redelijk gelijk verdeeld over de veertig regio's.
- **Er is geen rekening gehouden met het effect van de anderhalvemeter economie op de productiviteit.**

	Percentage banen	Percentage bruto toegevoegde waarde
Anderhalvemeter economie buitenshuiswerkend	46%	46%
Anderhalvemeter economie thuiswerkend	38%	43%
Totale anderhalvemeter economie	84%	89%

Actuele onderzoeken (V) – Daling advertentieuitgaven vanwege negatieve verwachtingen behalve bij de overheid

Advertentieuitgaven (van Nielsen) in miljoenen euro's vergelijking 2019 en weken coronauitbraak 2020 (data tot 30 april)

Actuele onderzoeken (VI)- daling pintransacties

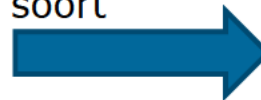
Waar vinden meer of minder pinbetalingen plaats?

Verskil in aantal transacties op vrijdag 27 maart t.o.v. vergelijkbare dag in 2019

Soort pinlocatie	Verskil
Totaal alle locaties	-35%
Levensbehoeften	-11%
Supermarkten	-8%
Overige voedingswinkels (incl. tabakswinkels)	-14%
Welzijn (drogisterijen, apotheken, etc.)	-37%
Uiterlijk	-84%
Kleding, schoenen, accessoires, sieraden	-81%
Persoonlijke verzorging	-93%
Vrijetijd (spullen)	-30%
Speelgoedwinkels	-24%
Boeken & muziek	-23%
Sport- en fietsenwinkels	-47%
Elektronicawinkels	-19%
Doe-het-zelf (incl. interieur)	0%
Overige non-food winkels	-21%
Vrijetijd (locaties)	-82%
Cafés & restaurants	-79%
Overig (pretpark, bios, hotels, theater, sportclub, etc.)	-96%
Vervoer	-49%
Tankstations & parking	-42%
Openbaar vervoer	-83%

Bron: ING

pintransacties
nemen toe en
verschillen per
soort

Waar vinden meer of minder pinbetalingen plaats?

Twee weken t/m maandag 20 april t.o.v. jaar eerder, verschil gecorrigeerd voor trend

Soort pinlocatie	Aantal	omzet
Totaal alle locaties	-26%	-21%
Levensbehoeften	-5%	-16%
Supermarkten	-5%	+16%
Overige voedingswinkels (incl. tabakswinkels)	-3%	+15%
Welzijn (drogisterijen, apotheken, etc.)	-40%	-57%
Uiterlijk	-71%	-73%
Kleding, schoenen, accessoires, sieraden	-64%	-68%
Persoonlijke verzorging	-90%	-92%
Vrijetijd (spullen)	-9%	-19%
Speelgoedwinkels	-3%	+16%
Boeken & muziek	+2%	-5%
Sport- en fietsenwinkels	-27%	-28%
Elektronicawinkels	-18%	-15%
Wonen	+27%	+13%
Bouwmarkten en tuincentra	+47%	+39%
Woon- en interieurwinkels	-36%	-29%
Overige non-food winkels	-14%	-1%
Vrijetijdsbesteding buitenshuis (locaties)	-72%	-78%
Cafés & restaurants	-67%	-75%
Overig (pretpark, bios, hotels, theater, sportclub, etc.)	-95%	-92%
Vervoer	-43%	-49%
Tankstations & parking	-36%	-46%
Openbaar vervoer	-80%	-74%

Actuele onderzoeken (VII) - na forse afname verplaatsingen afvlakking

Bewegingen op basis van locatiedata van google (tot 17 april)

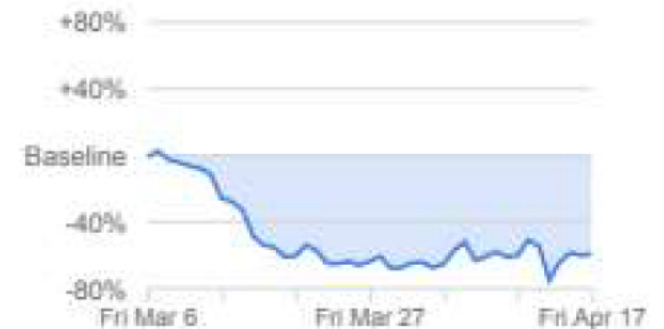
Retail en recreatie
(bijv. winkelcentra
en cafés)

-51%

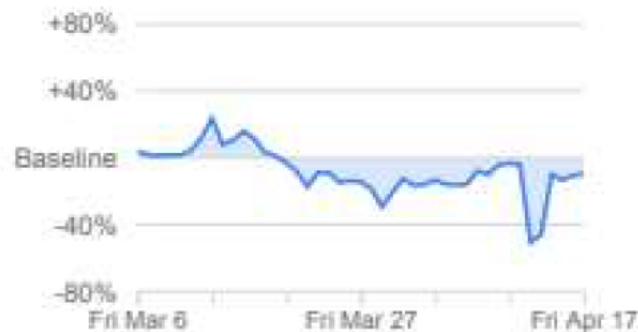
Plaatsen van
vervoer
(bijv stations)

-59%

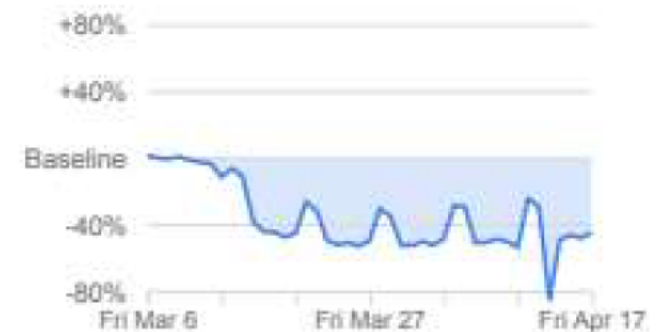
Boodschappen en
drogisterij

-10%

Naar het werk

-45%

Actuele onderzoeken (VII)

Terugval woningmarkt verwacht in tweede kwartaal

- **Realisaties nog positief over 2020K1** (NVM-cijfers en Kadaster/CBS): stabilisatie verkopen en stijgende huizenprijzen
- **Investerings in vastgoedbeleggingen in NL zijn in maart met 52% gedaald j-o-j.** Dit heeft vermoedelijk een neerwaarts effect op de huizenprijzen. Bron: Cushman & Wakefield ([link](#))
- **Vooruitzichten voor 2020K2 zijn negatief:**
 - De verkopen tussen 23 maart en 12 april zijn volgens gegevens van makelaars **gedaald met 43% j-o-j.** Bron: vastgoedadviseur Colliers International ([link](#))
 - Dit komt goed overeen met de schattingen in onderstaande tabel vanaf scenario 3 en 4.
- **Transacties komen dus vrijwel zeker flink in de min, huizenprijzen onzeker.** Zie eerste schattingen MinFin per CPB-scenario:

CPB-scenario	Huizenprijzen basispad tm 2021	Omslag door schok	Huizenprijzen na schok	Hh met restschuld (nu 4%), tot 2021K4	Omslag transacties door schok
3 maanden (s1)	12,0%	-1,3%	10,7%	2%	-4,7%***
6 maanden (s3)	12,0%	-17,8%	-5,8%	6%	-43,9%
12 maanden (s4)	12,0%	-27,4%	-15,4%	13%	-57,4%

Bron: FIN en restschuldschattingen DNB

Arbeidsmarkt (I) - Kengetallen

Indicatoren	Was	Huidig	Prognose	Toelichting
Aantal nieuwe aanvragen WW*	14.247 (W16, 13 apr – 19 apr) 19.757 (W15, 6 apr – 12 apr) 27.014 (W14, 30 mrt – 5 apr) 29.258 (W13, 23 mrt – 29 mrt) 20.007 (W12, 16 mrt – 22 mrt) 6.419 (W11, 9 mrt – 15 mrt) 7.868 (W10, 2 mrt – 8 mrt)	15.393 (W17, 20 apr – 26 apr)	Vooralsnog onduidelijk.	Het aantal ww-aanvragen schoot omhoog in W12 en piekte in W13. Sindsdien (april) is het aantal ww-aanvragen gedaald. Echter, de aantallen zijn nog steeds hoger dan voor de coronacrisis. Bron: UWV. Voor de maand maart is een uitsplitsing van ww-uitkeringen naar sector en naar leeftijd mogelijk, zie twee slides hierna. In internationaal perspectief is dit relatief laag , zie volgende slide.
Aantal nieuwe meldingen ZW*	7.263 (W16, 13 – 19 apr) 8.317 (W15, 6 – 12 apr) 12.695 (W14, 30 mrt – 5 apr) 13.319 (W13, 23 mrt – 29 mrt) 19.131 (W12, 16 mrt – 22 mrt) 11.871 (W11, 9 mrt – 15 mrt) 10.674 (W10, 2 mrt – 8 mrt)	7.412 (W17, 20 – 26 apr)	Het is vooralsnog onduidelijk of er weer een piek in ZW-meldingen op gaat treden.	Het aantal meldingen ZW is na een stijging in W12 (16-22 mrt) weer op het gebruikelijke niveau. Bron: UWV.
Aantal werkenden	9.057 dznd (feb '20) 9.059 dznd (jan '20) 9.028 dznd (dec '19)	9.040 dznd (mrt '20)	Zal afnemen.	Het aantal werkenden is licht gedaald , omdat het aantal baanverliezers groter is dan het aantal baanvinders. Het is te verwachten dat het aantal baanverliezers verder gaat stijgen en dat het aantal baanvinders verder gaat dalen. Bron: CBS.
Aantal werklozen	274 dznd (feb '20) 284 dznd (jan '20) 302 dznd (dec '19)	273 dznd (mrt '20)	Zal toenemen, met name voor groepen met een flexcontract.	Het aantal werklozen is in maart opvallend genoeg min of meer gelijk gebleven (daling van 1 duizend). Daarmee staat het werkloosheidspercentage (2,9%) op een laagterecord. Een groot aantal baanverliezers wordt niet tot de werklozen gerekend, omdat zij niet beschikbaar of niet recentelijk gezocht hebben naar werk. Bron: CBS.

De effecten van de coronacrisis zijn beperkt zichtbaar in maart: de werkloosheid is stabiel, maar er is wel een daling van het aantal werkenden zichtbaar. De effecten van de coronacrisis zullen **sterker zichtbaar zijn in april.** Het aantal ww-aanvragen in april is hiervan een voorbode.

2-5-2020 * Dit zijn conceptcijfers. Gezien de snelheid van productie is het niet mogelijk een validatieslag te maken. De cijfers zijn evenwel goed bruikbaar om een trend op weekbasis te analyseren.

Arbeidsmarkt (II) - Kengetallen

Indicatoren	Was	Huidig	Prognose	Toelichting
Bijstand	399 dznd (jan '20) 399 dznd (dec '19) 398 dznd (nov '19) 399 dznd (okt '19)		Zal toenemen.	Het aantal bijstandsontvangers wordt vanwege het decentrale karakter van de uitvoering pas na drie maanden na de verslagmaand door het CBS gepubliceerd. Bron: CBS. NRC peilde bij 32 gemeentes het aantal aanvragen bijstandsuitkering: bij de helft (stijging +50% of meer), bij 3 (geen stijging) en 6 (lichte stijging) in de afgelopen weken.

Het beeld van een grote stijging in het aantal bijstandsaanvragen is waarschijnlijk alleen waar voor bepaalde (grote) gemeenten. Dit beeld is niet representatief voor Nederland.

Arbeidsmarkt (III) – WW-aanvragen, internationaal gezien

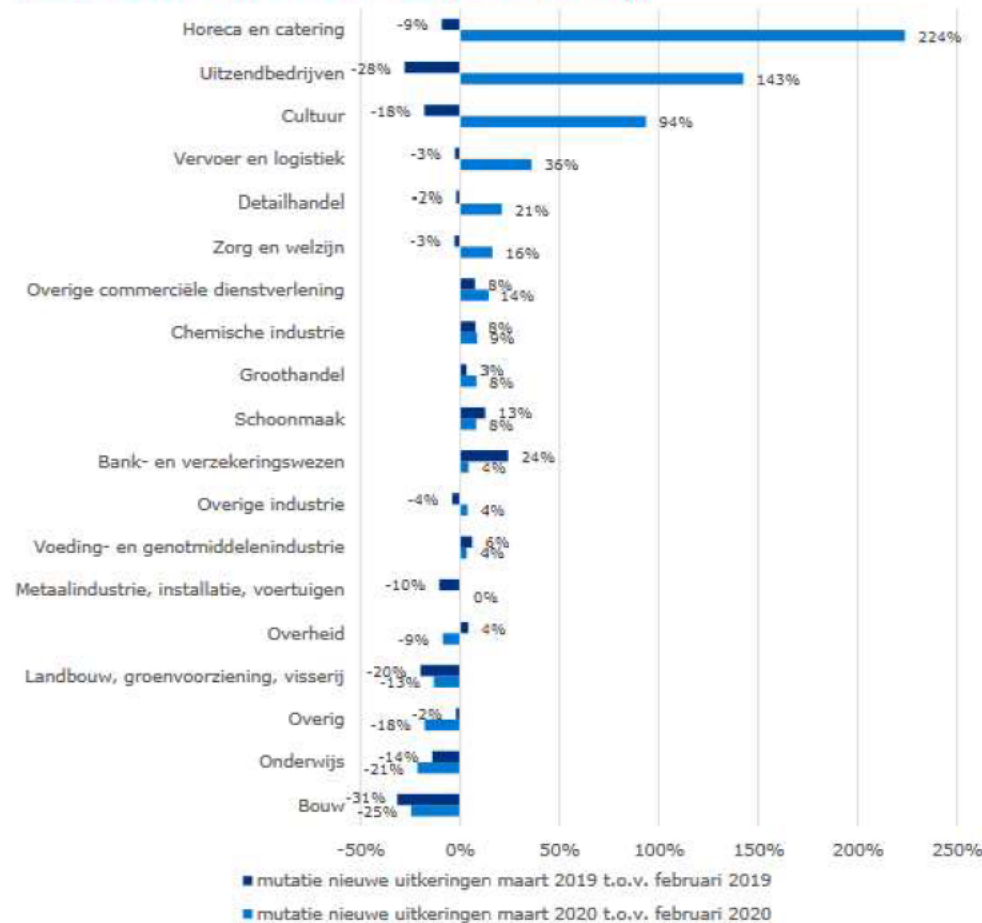
Land	Aantal en vergelijking met pre-coronacijfers
NL	Het aantal ww-aanvragen lag tijdens de piek in W13 (23 mrt – 29 mrt) op omstreeks 30.000 aanvragen, ongeveer drie keer hoger dan wat volgens het UWV normaal is, namelijk 8.300 aanvragen.
VS	In de week van 28 maart waren er ruim 6,5 miljoen werkloosheidsaanvragen. Normaalgesproken zijn er 300 tot 400 duizend aanvragen per week. In de piek van 2009 waren er 700 duizend. De teller staat nu op ruim 26 miljoen aanvragen.
Canada	In de eerste twee weken van april waren er ruim 2,1 miljoen nieuwe claims ingediend. Dat is gelijk aan het jaar '18-'19.
Denemarken	Het aantal nieuwe ww-aanvragen was in W12 (16 – 23 mrt) 3,7 keer hoger dan het jaar daarvoor. In W14 (30 mrt – 5 apr) was dit 2,4 keer hoger.
Noorwegen	In 2020 waren er 365.800 aanvragen ingediend (stand medio april). Dat is aanzienlijk hoger dan in heel 2019 (160.500).
VK	Tussen 16 en 31 maart zijn er 950.000 aanvragen ingediend. Dat is 10 meer dan normaal.

Het aantal ww-aanvragen in Nederland ligt internationaal gezien laag.

Arbeidsmarkt (IV) - WW-uitkeringen lopen op

Nieuwe WW-uitkeringen – maandmutaties naar sector
mutatie maart ten opzichte van februari (in 2019 en 2020)

Nieuwe WW-uitkeringen – maandmutaties naar leeftijd
mutatie maart ten opzichte van februari (in 2020 en 2019)

Let op: het aantal ww-uitkeringen in maart is een andere statistiek dan het aantal ww-aanvragen per week.

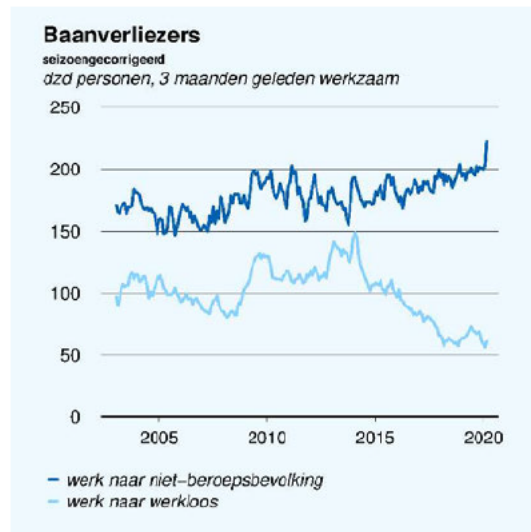
Het aantal WW-uitkeringen is **met name gestegen in:**

- de horeca en catering (+224%),
- bij uitzendbedrijven (+143%),
- in de cultuursector (+94%) en
- onder jongeren van 15-25 jaar (+185%)

Bron: UWV

Arbeidsmarkt (V) - Afname werkgelegenheid

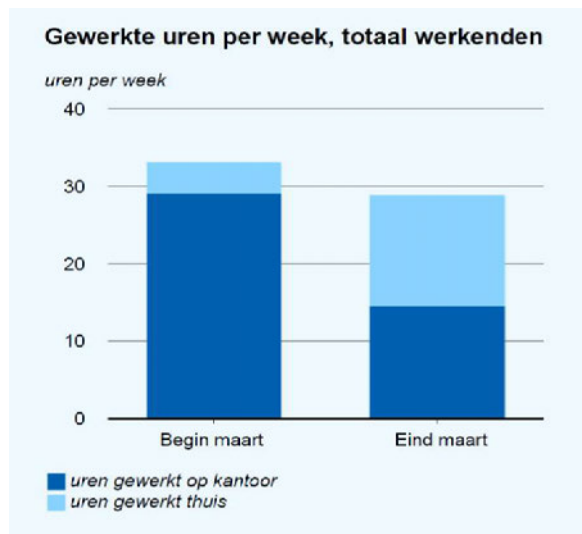
Niveau werkgelegenheid in personen licht afgenomen in maand maart, uitstroom (baanverliezers) begint toe te nemen

Bron: CPB op basis van CBS en UWV.

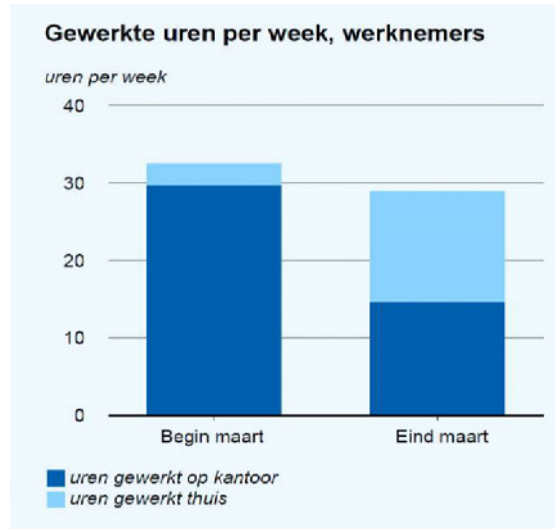

Arbeidsmarkt (VI) - Forse daling gewerkte uren

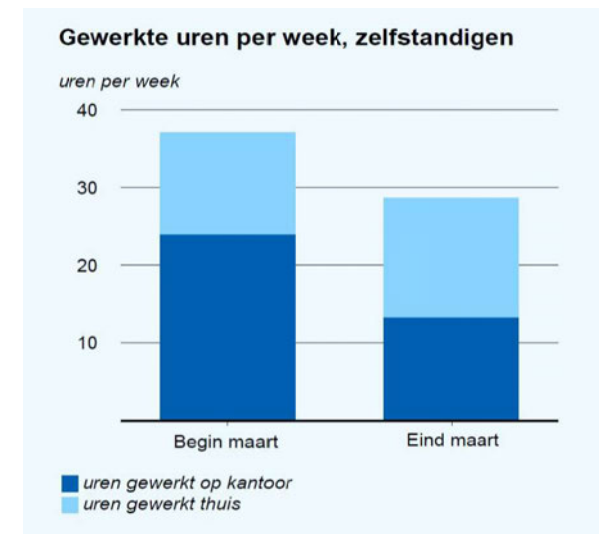
Werkenden: 33,1 naar 28,8 (-13%)

Werknemers: 32,5 naar 28,9 (-11%)

Zelfstandigen: 37,1 naar 28,7 (-23%)

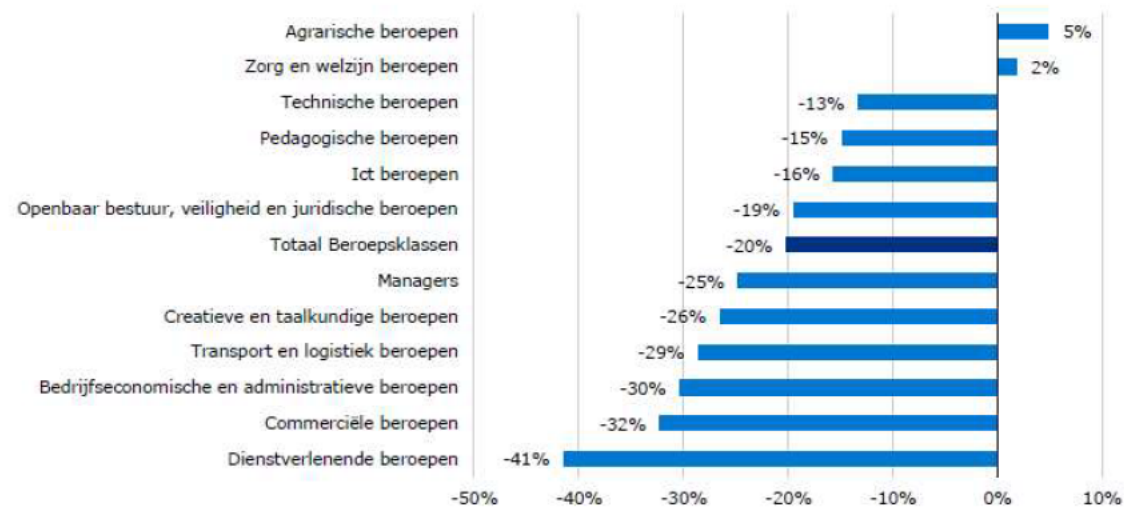
Na de lockdown is vooral een daling bij zelfstandigen zichtbaar.

Bron: [Von Gaudecker e.a. \(2020\)](#), LISS-panel, N=2.918.

Arbeidsmarkt (VII) – Vacatures: verschil per beroepsgroep is groot

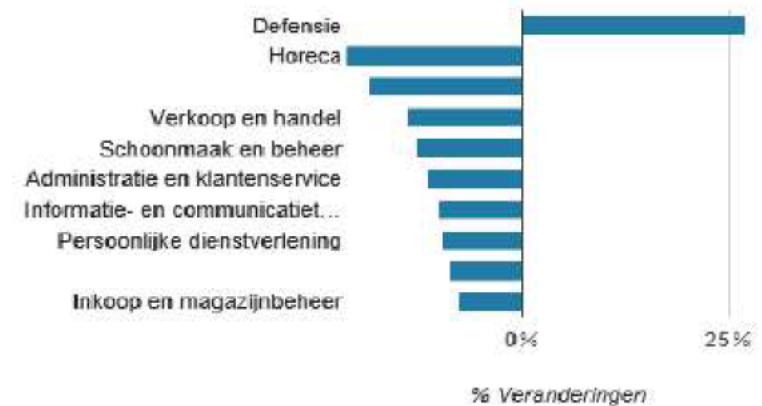
Figuur 1.2: Mutatie gemiddeld aantal openstaande online vacatures UWV per week naar beroepsklasse 2020, week 12 t/m 15 ten opzichte van week 1 t/m 11

Bron: [UWV](#)

Beroepsklassen: grootste stijgers en dalers

Nieuwe vacatures in maart 2019 ten opzichte van maart 2020 (Nederland)

Bron: [Jobfeed](#)

Arbeidsmarkt (VIII)- overzicht onderzoeken

Flexwerkers

- FNV schat in dat de banen van omstreeks 800 duizend flexwerkers in gevaar zijn. CNV becijfert dat de helft van de uitzendkrachten, circa 130 duizend, bijna geen werk of geen werk meer heeft.

Vacatures

- Sinds de uitbraak van de coronacrisis half maart is het aantal vacatures in Nederland met gemiddeld 20 procent afgenomen. De verschillen per beroepsgroep en regio zijn groot: met name naar dienstverlenende beroepen en in de regio Amsterdam is de vraag ingestort. Dat blijkt uit een analyse van het [UWV](#).

Werkomstandigheden

- Bedrijven krijgen tot nu toe nauwelijks boetes als zij hun werknemers niet goed beschermen tegen Corona op de werkvloer. Dit blijkt uit een [inventarisatie](#) van vakbond CNV. [ISZW](#) geeft aan dat sinds 2 maart er 500 meldingen zijn binnengekomen over maatregelen.

Overig

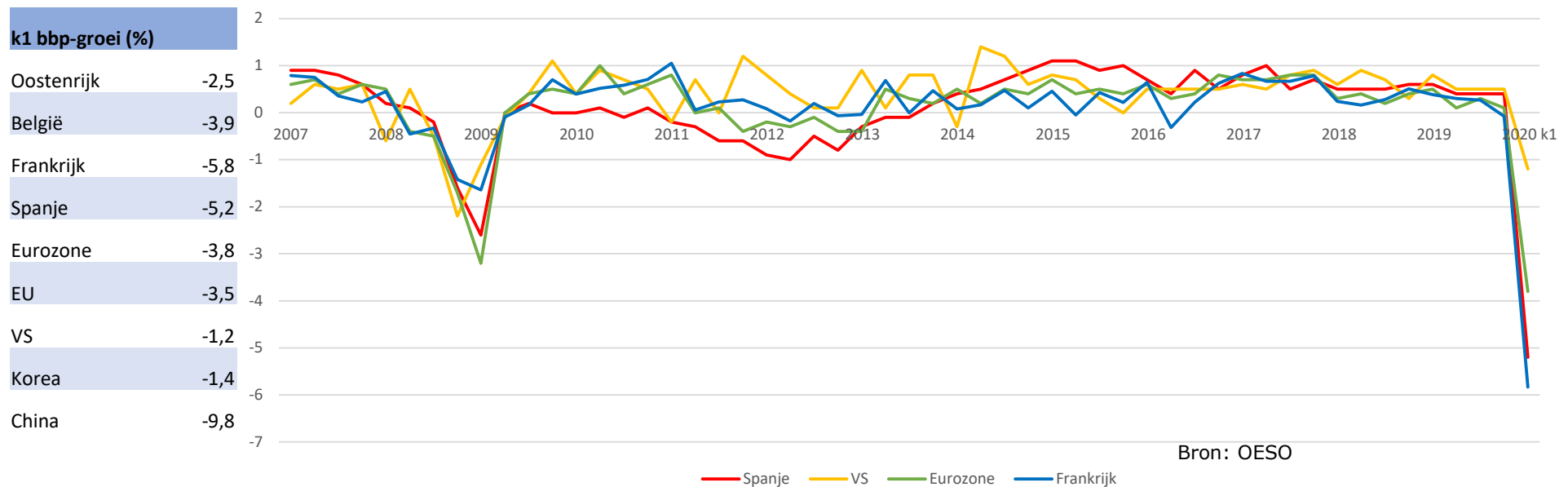
- [Motivaction](#) liet zien dat de baan zekerheid is afgenomen. 64% zegt zeker te zijn van zijn contract. Een week geleden was dat 72%.
- Het [ILO](#) heeft ingeschat dat het aantal wereldwijde werkuren in 2020K1 zal dalen met 6,7%. Dat is het equivalent van 195 miljoen FTE. Voor Europa wordt een grotere daling verwacht, namelijk van 7,8% (gelijk aan 12 miljoen FTE). De raming is sterk afhankelijk van de duur van de pandemie en de impact van maatregelen.

Kengetallen - Internationaal

- **De eerste cijfers voor het 1^e kwartaal zijn binnen, en voorspellen niet veel goeds voor het 2^e kwartaal.** Het negatieve effect van twee weken corona is zeer groot, en overtreft voor EU-landen al het effect van de financiële crash van 2008.
- **Het IMF verwacht dat het mondiaal bbp dit jaar met 3,0% afneemt, de grootste daling sinds de Grote Depressie.** De daling is in de eurozone (-7,5%) groter dan in de VS (-5,9%), voor China wordt een beperkte groei voorzien (+1,2%). De wereldhandel neemt in 2020 af met 11%.

bbp-groei (k-o-k)

Kengetallen - Internationaal

- **Aantal werkenden daalt wereldwijd fors.** De International Labour Organisation (ILO) schat dat wereldwijd het aantal werkuren in het tweede kwartaal van 2020 zal dalen met 10,5% t.o.v. het laatste kwartaal van 2019. Dit komt overeen met een verlies van 305 miljoen voltijdbanen.
 - In de VS werden vorige week 3,8 miljoen WW-aanvragen gedaan. Dit is wederom minder dan de week ervoor (4,5 miljoen aanvragen) en brengt het totaal van de afgelopen zes weken op 30 miljoen (19% van de pre-corona beroepsbevolking).
 - In de eurozone is de werkloosheid slechts beperkt gestegen, maar de spreiding is groot: in Italië daalde het werkloosheidspercentage zelfs. Aangezien de beroepsbevolking in Italië afnam, komt deze daling ook deels doordat mensen zich terugtrokken van de arbeidsmarkt (zogenaamde ontmoedigden).
- **Duitsland verwacht economische krimp van 6,3% in 2020.** De voorjaarsprognose van het Duitse ministerie van Economische Zaken gaat uit van een krimp van 6,3% in 2020 bij een geleidelijke opheffing van de lockdownmaatregelen. De raming is minder negatief dan de 7% krimp waar het IMF vanuit gaat. Voor 2021 gaat Duitsland uit van een herstel van 5,2%.

	Werkloosheid als % beroepsbevolking ¹			Inkoopmanagerindex (PMI) > 50 duidt op groei		
	jan	feb	mrt	feb	mrt	apr
VS	↑ 3,6%	↓ 3,5%	↑ 4,4%	↓ 49,6	↓ 40,9	↓ 27,4
China	-	-	-	↓ 27,5	↑ 46,7	-
Japan	↑ 2,3%	⇒ 2,3%	↑ 2,6%	↓ 47,0	↓ 36,2	↓ 27,8
VK	↑ 3,9%	↑ 4,0%	-	↓ 53,0	↓ 36,0	↓ 12,9
Eurogebied	⇒ 7,3%	⇒ 7,3%	↑ 7,4%	↑ 51,6	↓ 29,7	↓ 13,5
Duitsland	⇒ 3,2%	↑ 3,4%	↑ 3,5%	↓ 50,7	↓ 35,0	↓ 17,1
Frankrijk	↓ 8,1%	↓ 7,9%	↑ 8,4%	↑ 52,0	↓ 28,9	↓ 11,2
Italië	↓ 9,5%	↓ 9,3%	↓ 8,4%	↑ 50,7	↓ 20,2	-
Nederland	↓ 3,0%	↓ 2,9%	⇒ 2,9%	-	-	-
Spanje	↑ 13,8%	↓ 13,6%	↑ 14,5%	↑ 51,8	↓ 26,7	-

Uitgelicht – Internationaal – veel vergelijkbare maatregelen

Schematisch overzicht nationale maatregelen EU-27

Soort maatregel	EU LS die maatregel nemen	Achtergrond
Werktijdverkorting	NL, DUI, FRA, ITA, BEL, SPA, DK, ZWE, OOS, IER, LUX, VK, TSJ, HON, LIT, POL, SLK	
Uitstel fiscale en sociale betalingen (uitstel belastingen en premies ter bevordering liquiditeit ondernemers)	NL, DUI, FRA, ITA, BEL, SPA, DK, OOS, TSJ, GRI, MAL, POL, POR, SLV, SLK, ZWE, EST, LET, LUX, VK, BUL, FIN, IER, LIT, ROE, HON	VB: DUI ziet ook af van handhavingsmaatregelen en verzuimboetes en vergemakkelijkt aanpassen voorlopige belastingaanslagen
Garanties op bedrijfsleningen	Bijna alle EU LS	VB: DUI heeft via staatsbank KfW een operatie van 600 miljard aangekondigd ter garantie van leningen aan bedrijven en ongelimiteerde liquiditeitssteun
Inkomensondersteuning ZZP & MKB	NL, BEL, SPA, ITA, IER, FIN, MAL, POR, TSJ, VK, DK, DUI, FRA, ZWE, POL, LUX, SLV, SLK, OOS	POR – voor de werknemers die thuis moeten blijven voor de kinderen en niet kunnen telewerken.
Ondersteuning parttimers	ZWE, OOS, DK	
Tegemoetkomingen Ziekteverzuim	IER, SPA, ZWE, DK, VK, EST, LET, SLV	EST - eerste 3 dagen SLV – alleen voor COVID-19 patienten
Fonds ter compensatie geannuleerde evenementen	DK, SPA, EST, ZWE	
Flexibiliteit in overheidscontracten	FRA, BEL	
Ondersteuning exportbedrijven	ITA, DK, FRA, ZWE, POL, VK, LUX, KRO, OOS, SPA	
Extra FDI screening		
Exit-strategie omringende landen algemeen	BEL, DUI, FRA, ITA, VK, DK, LUX, OOS, SPA, ZWE, ZWI, LIT, TJE, <u>POL</u> , <u>GRI</u>	Europese landen hebben vergelijkbare maatregelen genomen, maar er zijn verschillen (striktheid; afdwingbaarheid; looptijd). Voorlopig bieden de exitstrategieën een diffuus totaalbeeld. Afvlakken van besmettingen geldt doorgaans als voorwaarde voor afschaling en testen, apps en mondkapjes zijn middelen die bij een exitstrategie worden overwogen.

11.1
10.2a

Voortgang sociaal-economische maatregelen

Maatregelen	Totaal Aantal	Bedragen	Voortgang uitvoering/ knelpunten
NOW (Noodmaatregel Overbrugging Werkgelegenheid)	114.000 aanvragen (W18, 27 apr – 3 mei) 110.500 aanvragen (W17, 20 - 26 apr) 99.000 aanvragen (W16, 13 - 19 apr) 81.500 aanvragen (W15, 6 – 12 apr)	1,9 miljard euro aan voorschotten verstrekt. Hierbij hoort een totale aangevraagde subsidie van 7,2 miljard euro.	De NOW-regeling is op maandag 6 april gestart. Het aantal aanvragen is vanaf de eerste dag over het algemeen gedaald. Het merendeel van de aanvragen (75.000) werd ingediend in de eerste vier dagen , te weten op 6 april (38.000), 7 april (18.500), 8 april (10.500) en 9 april (8.000). Sindsdien zijn er gemiddeld ongeveer 2.000 aanvragen per dag ingediend. Er zijn tot nu toe ongeveer 6.700 afwijzingen .
Tozo (Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers)	178.000 aanvragen (29 apr) 100.000 aanvragen (22 apr)* 89.000 aanvragen (15 apr)* 79.500 aanvragen (8 apr)* 50.000 aanvragen (1 apr)* 11.500 aanvragen (25 mrt)* 250 aanvragen (18 mrt)*		Gemeenten wordt gevraagd wekelijks te rapporteren over het aantal aanvragen voor de TOZO. De steekproef dekt 149 van de 157 bevroagde gemeenten. Daarmee dekt de steekproef 52% van de potentiële aanvragers (780.000) zelfstandigen die het urencriterium halen). De raming van 4 miljard gaat uit van 300.000 aanvragen levensonderhoud en 200.000 aanvragen voor bedrijfskrediet. Van alle potentiële aanvragers in deze gemeenten heeft 44% een aanvraag gedaan. Als de steekproef representatief is voor Nederland, dan is het landelijke aantal aanvragen ongeveer 343 duizend (levensonderhoud en bedrijfskrediet).
Compensatieregeling (TOGS), totaalaantallen	152.939 (27 april)	558 miljoen euro goedgekeurd (139.415 aanvragen)	Op 13 april stond de teller al op 90.000, op 16 april op 110.000. Het grootste aantal aanvragen komt van restaurants, haarverzorging en andere eetgelegenheden.

Voortgang sociaal-economische maatregelen

Maatregelen	Voortgang uitvoering/ knelpunten
Kinderopvang: Huidige situatie Alleen noodopvang	<u>Vraag:</u> 80.000 kinderen in de (nood)opvang (week 14-18). <u>Aanbod:</u> Er zijn op dit moment voldoende pedagogisch medewerkers beschikbaar. Waar locaties het vanwege de beperkte omvang niet redden, wordt – onder regie van de gemeente – opvang geclusterd. Ook de verwachte stijging lijkt met het huidige aanbod nog op te vangen. <u>Financiële houdbaarheid sector</u> Aantal opzeggingen - klein deel v.d. ouders – varieert van enkele opzeggingen tot 50% meer dan normaal - heeft contracten opgezegd. Niet betalende ouders: 1-5% niet-betalende ouders. Dit lijkt niet veel af te wijken van normale tijden.
Kinderopvang: Gedeeltelijke (her)opening scholen en kinderopvang (vanaf 11 mei)	<u>Vraag:</u> De vraag naar de noodopvang is de afgelopen weken sterk toegenomen, van 5-10 % in de eerste weken, naar nu 10 - tot lokale uitschieters van 20.%. Dit is gegeven de capaciteit nog wel realiseerbaar. De verwachting is dat dit percentage de komende weken nog wat zal stijgen. <u>Aanbod:</u> Op het moment dat de scholen en kinderopvang weer opengaan komt er meer druk te staan op de het personeel in de kinderopvang, doordat PM-ers weer ingezet worden in de reguliere kinderopvang en daarnaast ook ingezet worden voor de noodopvang. Ook zal een deel van de PM-ers niet kunnen werken door ziekteverschijnselen. We zijn in gesprek of dit tot problemen leidt. Risicofactoren: - als de afstemming tussen scholen en buitenschoolse opvang niet goed verloopt en/of scholen kiezen ervoor geen hele dagen school te bieden maar halve dagen, en die signalen krijgen we op dit moment, dan kunnen de opvangorganisaties niet garanderen dat ze de schoolgaande kinderen kunnen opvangen. BSO's hebben immers ook tijd nodig om roosters te maken, vraag opvang te inventariseren etc. Bovendien is de verantwoordelijkheid van de BSO's enkel de voor- en naschoolse opvang (buiten schooltijden dus). - Afname personele capaciteit door toename ziekteverzuim en/of toenemend aantal medewerkers wat weigert te werken. Als aan één of meerdere van de risicofactoren opgaat, staat de indicator op vanaf 11 mei op rood <u>Financiële houdbaarheid sector:</u> • De compensatieregeling loopt door tijdens de periode van gedeeltelijke opening. Dit verkleint het risico dat ouders hun contracten opzeggen of de betaling storneren • Door het doorlopen van de compensatieregeling is er niet meer financiële ruimte voor de sector beschikbaar. Kinderopvangorganisaties worden slechts betaald voor het gebruikelijke aantal uren. Op het moment dat ouders of scholen (vanwege het bieden van bijv halve dagen) een groter beroep willen doen op de (noodopvang bij de) BSO, kan dit niet geaccommodeerd worden. Dit kan tot onvrede richting kinderopvang leiden en mogelijk tot BSO's die toch opvang gaan bieden op niet-reguliere BSO-tijden, terwijl daar geen financiële compensatie voor is of tot opzeggingen van contracten.

Voortgang sociaal-economische maatregelen

Maatregelen	Totaal Aantal	Bedragen	Voortgang uitvoering/ knelpunten
De schuldhulpverlening	Verzoeken tot toelating WSNP: 334 (Jan '20) 275 (Feb '20) 201 (Maart '20)		Toelating WSNP: daling van de instroom in maart 2020 t.o.v. februari 2020 en een meer dan halvering t.o.v. maart 2019. instroom stagneert, omdat de rechtbanken alleen urgente gevallen behandelen. Wanneer dit wordt opgeheven is de verwachting dat het aantal gaat stijgen. Update enquête NVVK: 16% van de gemeenten/instellingen schuldhulpverlening heeft een stijging van het aantal aanmeldingen schuldhulp, 44% een daling. Cijfers lastig te interpreteren. Komt mogelijk door wegvallen fysiek contact loketten maar ook effect van noodmaatregelen (NOW/TOZO).
Aanvragen voor ondersteuning uit het calamiteitenfonds Voedselbank Nederland	5 aanvragen (9 april) 7 aanvragen (16 april) 9 Aanvragen (23 april) 14 Aanvragen (30 april)	Subsidieverstrekking van € 4mil calamiteitenfonds	Voedselbank NL heeft in week 17 een extra enquête uitgezet onder haar leden met het verzoek het aantal klanten (huishoudens en personen) per 1 mei door te geven. Dit zou met een paar weken beschikbaar moeten zijn.
BMKB-C	Meer dan 1000 (24 april)	305 miljoen (24 april)	Cijfers NvB
BMKBL-C		62 miljoen (24 april)	Cijfers NvB
GO-C	1000-1200 in pijplijn	150 miljoen (24 april)	Cijfers NvB
Qredits	5285 aanvragen tot uitstel van betaling (24 april)	92% van de subsidie van € 4 miljoen is gebruikt	De meeste uitstelverzoeken zijn in de zorg, horeca en detailhandel. Van de 6000 ondernemers waar budget voor is hebben 4516 ondernemers in totaal op 24 april (tot 17 april 4391, tot 3 april 4025 en week ervoor 3533) uitstel gevraagd. Het aantal aanvragen vlakt af.
Regeling cultuursector			
Regeling landbouw (o.a. sierteelt)			

Caribische delen van het Koninkrijk

	Maximaal controleren (incl. zorg kwetsbare personen)	Bonaire	St. Eustatius	Saba	Curaçao	Aruba	Sint Maarten
	Aantal positief geteste mensen totaal (sinds gisteren)	2	2	2	16	100	76 (+1)
	Aantal ziekenhuisopnamen actueel (cumulatief)	0	0	0	1 (4)	4 (13)	8* (20*)
	Aantal patiënten op IC actueel (cumulatief)	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	1 (2)	2 (4)	4* (12*)
	Aantal patiënten overleden totaal (sinds gisteren)	0	0	0	1	2	13
	Beschikbaarheid IC bedden voor Corona						
	Beschikbaarheid zorgpersoneel						
	Beschikbaarheid hulpmiddelen						
	Testcapaciteit						
	Continuïteit acute zorg in de regio						
	Interinsulair patiëntenvervoer						

*inclusief 1 inwoner uit Saint Martin

Caribische delen van het Koninkrijk

	Economie	Bonaire	St. Eustatius	Saba	Curaçao	Aruba	Sint Maarten	Trends
	Macro-economisch							+ Vrijheidsbeperkende maatregelen leggen het economische leven op de eilanden vrijwel volledig stil + 20-35% economische krimp verwacht voor de eilanden komende 3 maanden
	Deviezen & liquiditeiten							+ Liquiditeitspositie ACS komende weken gewaarborgd + Zorgen over deviezenvoorraden middellange termijn
	Bedrijven & particulieren							+ Directe economische schade a.g.v. wegvallen toerisme en lockdown maatregelen is groot + Toename faillissementen te verwachten in de komende weken
	Sociaal							+ Grote delen bevolking ACS niet meer in financiële positie om voedsel te kopen + Maatschappelijke organisaties op de eilanden maken sinds twee weken melding van grote aantallen personen die zich melden voor voedselsteun. + Verwachting is dat significante delen bevolking onder armoedegrens zakt komende weken

	kengetallen BES	Bonaire	Sint Eustatius	Saba
	Aantal aanvragen onderstand corona-gerelateerd	9 totaal BES (nieuwe aanvragen week 16)		
	Aantal kinderopvang cruciale beroepen	219	0	0
	Aantal personen met loondervingsuitkering	2439 (+366)	216 (+61)	109 (+27)
	Aantal aanvragen noodloket ondernemers	Vorige week open gegaan		
	Aantal uitstel van belastingbetaling	600		
	Aantal aanvragen BMKB en GO-regeling	0	0	0
	Aantal aanvragen Qredits (uitstel van aflossing)	27	Volgt z.s.m.	Volgt z.s.m.

Caribische delen van het Koninkrijk

	Voedselzekerheid en utiliteiten	Bonaire	St. Eustatius	Saba	Curaçao	Aruba	St. Maarten	Trends
	Voedselzekerheid							+ Zorgen over vermindering maritieme aanvoer korte termijn (met name Statia + Saba) voor voedselzekerheid
	Aanvoerlijnen							+ Vershraling aanbod producten op m.n. de Bovenwinden + Zorgen over vermindering maritieme aanvoer 1-2 weken + Verminderde levering uit VS regio grote zorg voor middellange termijn. Verwachte piek: juni –juli
	Nutsvoorzieningen							+ Zorgen over verslechterde liquiditeitspositie overheid-NVs + Leveringszekerheid Curaçao + Bonaire in gevaar a.g.v. situatie Curoil
	Brandstof							+Leveringszekerheid brandstof in gevaar a.g.v. situatie Curoil

	Openbare orde en veiligheid	Bonaire	St. Eustatius	Saba	Curaçao	Aruba	St. Maarten	Trends
	Handhaving maatregelen							+ Onrust door ontbreken van perspectief zowel voor versoepeling maatregelen als inkomen ACS + Aanvullende militaire bijstand aangekomen op SXM
	Criminaliteit							+ Toename in relationeel geweld en diefstal uit bedrijfspanden
	Grenstoezicht							+ Bijstand aan KW draagt bij aan rustig beeld aan de grens ABC + Extra bijstand 20 VTE KMar aangekomen op SXM
	Migratie en opvang							+ Op Curacao geen overeenkomst over de beoogde opvanglocatie

Maatschappelijk effect

Maatschappelijke ontwikkelingen	Huidig
Draagvlak voor maatregelen in de samenleving	- Risico op maatschappelijke onrust door toenemende ongelijkheid onder burgers en bedrijven ten aanzien van werkloosheid, financiële steun (verkrijgen kredieten, steunpakketten), veilige publieke omgeving en werkomgeving (beschermingsmiddelen, testen), gebrek onderwijs aan kwetsbare scholieren, besmettingen verzorgingstehuizen. - Onrust wordt verder gevoeld indien (het gevoel heerst dat) steun ongelijk wordt ontvangen en indien de versoepeling van maatregelen voor een selecte groep binnen doelgroepen niet voldoende uitgelegd kan worden. - Continue druk op geloofwaardigheid van overheid, experts en maatregelen. Vertrouwen in kabinetsbeleid nog steeds groot, maar kritiek op beperking tot gezondheidsexpertise terwijl er vraag naar integrale aanpak is. Daarnaast ontstaat er wetenschappelijke discussie over het virus en de effectiviteit van de getroffen maatregelen. - Boa's stellen dat het moeilijker wordt om te handhaven. Voldoende draagvlak is cruciaal om te voorkomen dat de besmettingsgraad weer oploopt.
Opvolging: Houden mensen zich aan de maatregelen?	- Maatregelen worden over algemeen breed nageleefd, maar vergeleken met een paar weken geleden lijken burgers het minder nauw te nemen met maatregelen. Voor de geloofwaardigheid van en draagvlak voor het beleid is het cruciaal dat toezichthouders in de publieke ruimte zich ook houden aan de overheidsmaatregelen (geen handen schudden én 1,5 meter). - Nu tot 1 september alle grote evenementen, voetbalwedstrijden en festivals zijn afgelast zullen sommige groepen jongeren zich mogelijk gaan vervelen, wat hun bereidheid om zich aan de maatregelen te houden mogelijk zal verminderen.
Handhaafbaarheid	- Aandacht voor groepen (jongeren) die maatregelen niet naleven. - Door langere duur van maatregelen kan, bij afname bereidheid tot opvolging, meer druk komen op handhaving. - Indien onduidelijkheid bestaat over hoe (versoepelde) maatregelen dienen te worden geïmplementeerd kan meer druk komen op handhaving.
Signalen van maatschappelijke onrust/OOV-problemen	- Diverse onderwijsvakbonden uiten zorgen over het opengaan van scholen. Ook een deel van de ouders uit zijn zorgen. 80% van de schooldirecteuren is voor opening. - Teleurstelling dat verpleeg- en bejaardenhuizen alsmede huizen voor gehandicapten voorlopig op slot blijven. Dit kan tot onrust leiden. - Aanhoudend tekort aan persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) in frontlinie-beroepen leidt tot steeds meer kritiek; de discussie heerst of er voldoende PBM zijn als mensen buiten de zorg deze ook moeten gaan dragen (contactberoepen, OV).
Impact van maatregelen op de samenleving	- Groeiend besef van nieuwe realiteit over 1.5m-samenleving en zorgen over negatieve sociaal-maatschappelijke en economische vooruitzichten. Er lijkt steeds grotere behoefte aan toekomstperspectief. - Toenemende onrust over gevolgen binnen diverse economische sectoren, waaronder horeca en cultuursector. - Onrust en ongemak binnen onderwijssector, ten aanzien van gezondheid, leerachterstanden en druk op ouders met thuisblijvende kinderen. - Hernieuwde aandacht voor sterk oplopende achterstanden reguliere zorg leidend tot additionele sterfgevallen (schaduwcrisis).
Sociale-psychologische impact	- Aantal Nederlanders dat persoonlijk geraakt wordt door COVID-19 neemt toe. - Frontliniersonen kan te maken krijgen met overbelasting en traumatische ervaringen, wat kan leiden tot burn-outs en PTSS, zeker als door de grote inhaalslag die gemaakt moet worden in de zorg er geen tijd is voor rust en herstel. - De versoepeling van maatregelen voor bepaalde groepen (jongeren) vergroot gevoelens van ongelijkheid en doet een extra beroep op mentale weerbaarheid van kwetsbare groepen die niet onder versoepeling vallen.
Hoe wordt totaalpakket maatregelen ervaren en waar zitten knelpunten?	- Economische steunmaatregelen nemen in belang toe (wie krijgt wel steun, wie niet, hoe lang, hoe veel). Horeca en cultuursector voelen zich hierin achtergesteld. - Versoepelen of verlengen van maatregelen in Europese landen kan druk zetten op discussie over duur en omvang van Nederlandse maatregelen. - Wankel evenwicht verlengen maatregelen of juist versoepelen: risico op groeiende ontevredenheid samenleving en afname draagvlak versus situatie waarin burgers grenzen van maatregelen verder gaan opzoeken bij te grote versoepeling. (Internationale) wetenschappelijke discussie over COVID-19 zal voortduren, binnenlandse en buitenlandse kritiek op gevoerd crisisbeleid zal niet verdwijnen.
Signalen van neveneffecten van de maatregelen	- Aanhoudende zorgen over diverse schaduwcrises (economie, zorg, onderwijs) - Aanhoudende angst dat verdringing in de gezondheidszorg zal leiden tot sterfgevallen die niet veroorzaakt zijn door Covid-19.

Maatschappelijk effect (vervolg)

Internationaal	Was	Huidig	Toelichting aandachtspunten
Rode draad van besluiten van landen/internationale instanties	11.1		
Impact van maatregelen en adviezen Nederland op andere landen	• [redacted] • Zeker stellen repatriëring, medisch transport en goederenvervoer bij maatregelen vliegverkeer. • [redacted] • Zorgen over toerisme uit buurlanden. • [redacted] 11.1 10.2a	• [redacted] • In afwegingskader vliegverboden wordt dit geborgd en is aandacht voor actief vooraf informeren landen waarvoor vliegverboden gelden. • Kamerbrief maatregelen vliegverkeer 9/4 zoekt aansluiting met Europees vliegverbod (tot 15/5). • Communicatie ingezet om toerisme naar NL te voorkomen. In nauw overleg met buurlanden. • Ministeries stemmen communicatie over derde landen met BZ af. 11.1	• Maatregelen in meeste EU-landen gelijkgetrokken; bijvoorbeeld door sluiting scholen (22 LS), sluiting van openbare gelegenheden, zoals restaurants/café's (23 LS) en inperking bewegingsvrijheid. • Beeldvorming internationaal: NL heeft zich gecommitteerd aan het helpen van andere LS, inclusief bereidheid extra geld ter beschikking te stellen om directe effecten pandemie het hoofd te bieden: Europees steunpakket 9/4
Impact van maatregelen en adviezen andere landen op Nederland	• Sluiting grenzen en vliegverboden in veel landen bemoeilijken terugkeer gestrande NL reizigers. • Nauw overleg met BEL en DUI over grensoverschrijdende kwesties en grensproblematiek.	• Convenant Bijzondere Bijstand Buitenland overeengekomen en in uitvoering. 25.000 personen ingeschreven. 22 repatriërvluchten uitgevoerd met ongeveer 8400 NL'ers en 1350 EU-burgers aan boord. Nog enkele vluchten in planning. Postennetwerk actief betrokken bij mogelijk maken repatriëring.	
Benodigde internationale inzet en steun	• Noodzaak van levering van medische apparatuur en hulpmiddelen • Het aantal steunverzoeken van 3e landen aan NL v.w.b. de levering van medische goederen neemt gestaag toe.	• Postennetwerk wordt ingezet bij faciliteren internationale aankopen. • Steunverzoeken op haalbaarheid qua goederen, gebruik/inzet in NL en politieke opportuniteit worden beoordeeld. Taakgroep NCTV, VWS, BZ, MinDef, LOCC, ICJ werd opgezet.	
Geopolitieke ontwikkelingen die van invloed zijn	• Europese samenwerking aanpak Corona Crisis relevant voor Economische pijler in NL (discussies vijfhoek). • Impact COVID crisis op Internationale Handel.	• BZ coördineert voorbereiding dossiers Europese vergaderingen en levert input voor project Fin/Ec maatregelen. • Ontwikkelingen Internationale Handel worden gemonitord door BZ en dienen als input voor project Fin/Ec maatregelen.	

Maatschappelijk effect (vervolg)

Communicatie en media		Toelichting aandachtspunten
Draagvlak voor narratief	• Uit flitspeiling komt naar voren dat er afnemend begrip is voor de maatregelen van de overheid. Er is vertrouwen in de informatievoorziening vanuit de overheid. • Onderzoeksbureau Motivaction: De angst voor het virus neemt af en de zorgen over de economie groeien. Steeds minder mensen geven de prioriteit aan gezondheid als zij dit afwegen tegen de economie, maar een goede gezondheidszorg noemt verreweg de grootste groep (82 procent) nog altijd de belangrijkste waarde voor de manier waarop Nederland met de pandemie omgaat.	
Mediabeeld: welk frame is prominent? Welke gamechangers?	• Focus van de media ligt, vooral op de discussie rondom de invoering van een app t.b.v. contactonderzoek, het gebruik van mondkapjes, de (schrijnende) situaties in zorg- en verpleeghuizen, en het onderzoek waaruit blijkt dat groepsimmunititeit nog ver weg is waardoor het belang van het snel vinden van een vaccin toeneemt. • Verder veel aandacht voor de toekomstige anderhalvemetersamenleving en - economie en welke impact dat heeft voor met name scholen, het ov, het bedrijfsleven (zoals horeca) en de culturele sector.	
Signalen van desinformatie	• [Redacted text]	10.2a 11.1